

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

14 mars 2024

**LE FINANCEMENT
DES PARTIS POLITIQUES EN BELGIQUE**

**Audition du 31 janvier 2024
de représentants du consortium
“We need to talk” et du panel citoyen
sur le financement des partis**

Rapport

fait au nom de la commission
de la Constitution et
du Renouveau institutionnel
par
M. Jan Briers

Sommaire

Pages

A. Exposés introductifs.....	3
B. Questions et interventions des membres	3
C. Réponses et répliques	16

Voir:

Doc 55 **3194/ (2022/2023)**:

- 001: Rapport.
- 002: Annexe: étude juridique comparative.
- 003 et 004: Rapports.
- 005: Annexe: étude de synthèse.
- 006: Rapport.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

14 maart 2024

**DE FINANCIERING
VAN DE POLITIEKE PARTIJEN IN BELGIË**

**Hoorzitting van 31 januari 2024
met vertegenwoordigers van het consortium
“We need to talk” en van het burgerpanel
over partijfinanciering**

Verslag

namens de commissie
voor Grondwet en
Institutionele vernieuwing
uitgebracht door
de heer **Jan Briers**

Inhoud

Blz.

A. Inleidende uiteenzettingen.....	3
B. Vragen en betogen van de leden	3
C. Antwoorden en replieken	16

Zie:

Doc 55 **3194/ (2022/2023)**:

- 001: Verslag.
- 002: Bijlage: vergelijkende juridische studie.
- 003 en 004: Verslagen.
- 005: Bijlage: samenvattende studie.
- 006: Verslag.

11638

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**
Président/Voorzitter: Özlem Özen

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Peter De Roover, Yngvild Ingels, Sander Loones
Ecolo-Groen	Kristof Calvo, Claire Hugon, Gilles Vanden Burre
PS	Khalil Aouasti, Ahmed Laaouej, Özlem Özen
VB	Katleen Bury, Joris De Vriendt
MR	Mathieu Bihet, Sophie Wilmès
cd&v	Jan Briers
PVDA-PTB	Sofie Merckx
Open Vld	Patrick Dewael
Vooruit	Ben Segers

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Christoph D'Haese, Sophie De Wit, Wim Van der Donckt, Kristien Van Vaerenbergh
Wouter De Vriendt, Guillaume Defossé, Louis Mariage, Stefaan Van Hecke
Chanelle Bonaventure, Jean-Marc Delizée, Eliane Tillieux, Laurence Zanchetta
Marijke Dillen, Dominiek Sneepe, Wouter Vermeersch
Emmanuel Burton, Michel De Maegd, Philippe Pivin
Wouter Beke, Servais Verherstraeten
Raoul Hedebouw, Marco Van Hees
Maggie De Block, Katja Gabriëls
Melissa Depraetere, Joris Vandenbroucke

C. — Membres sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigde leden:

Les Engagés	Catherine Fonck
DéFI	François De Smet

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant – Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a consacré sa réunion du 31 janvier 2024 à une audition de suivi de représentants du consortium “*We need to talk*” et du panel citoyen sur le financement des partis concernant le financement des partis politiques.

A. Exposés introductifs

M. Darlin Kouokam, citoyen, porte-parole du panel fait part de la surprise et de l'enthousiasme qui ont suivi l'invitation à intégrer le panel citoyen de l'initiative “*We need to talk*”, ainsi que de l'opportunité unique offerte à la jeunesse de contribuer à un débat crucial pour la démocratie et la société. L'orateur souligne que six jours de travail intense (débat internes mais aussi des rencontres avec des experts et les présidents de partis) ont permis de relever le défi et de déboucher sur la rédaction de 34 recommandations concrètes au sujet de la transparence au niveau des dépenses et des revenus mais aussi du financement des partis politiques belges.

M. Kouakam rappelle que la présentation du travail du panel, le 24 mai 2023, a initié une discussion constructive: de nombreux membres ont indiqué souhaiter prendre à bras-le-corps la problématique.

Mme Souad Naddadi, membre du panel citoyen We need to talk, rappelle aux membres que la réforme du financement des partis politiques est demandée depuis un certain temps déjà. Elle est inscrite dans nombre de programmes de partis et figure dans l'accord de gouvernement. Les membres de la commission ont promis de tout mettre en œuvre en vue de finaliser, en toute transparence, une réforme du financement des partis politiques.

L'oratrice souhaiterait avoir connaissance des recommandations du panel citoyen qui seront mises en œuvre ainsi que de la raison pour laquelle certaines recommandations ne sont pas suivies le cas échéant.

M. Ben Eersels, directeur van G1000, invite les membres à faire part de leurs réactions vis-à-vis des recommandations.

B. Questions et interventions des membres

M. Jan Briers (cd&v, rapporteur) parcourt les travaux de la commission concernant la réforme du financement des partis politiques. Ces travaux ont été entamés à la

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft haar vergadering van 31 januari 2024 gewijd aan een opvolgingshoorzitting met vertegenwoordigers van het consortium “*We need to talk*” en van het burgerpanel over partijfinanciering.

A. Inleidende uiteenzettingen

De heer Darlin Kouokam, burger en woordvoerder van het panel, geeft aan hoe positief en enthousiast is gereageerd op de uitnodiging om deel uit te maken van het burgerpanel “*We need to talk*”. Hij beschrijft dit als een unieke kans voor jongeren om bij te dragen aan een debat dat cruciaal is voor de democratie en de samenleving. De spreker benadrukt dat het panel gedurende zes dagen (met onder andere interne debatten en bijeenkomsten met deskundigen en partijvoorzitters) hard heeft gewerkt om deze uitdaging aan te gaan, en uiteindelijk 34 concrete aanbevelingen heeft geformuleerd met betrekking tot transparantie inzake uitgaven en inkomsten van de Belgische politieke partijen, maar ook tot hun financiering.

De heer Kouokam herinnert eraan dat de voorstelling van de werkzaamheden van het panel op 24 mei 2023 een constructieve discussie op gang heeft gebracht, waarbij talrijke leden de wens hebben geuit om de kwestie daadkrachtig aan te pakken.

Mevrouw Souad Naddad, lid van het burgerpanel We need to talk, herinnert de leden eraan dat de hervorming van de partijfinanciering al enige tijd wordt gevraagd. Ze is opgenomen in vele partijprogramma's en staat in het regeerakkoord. De leden van de commissie hebben beloofd er alles aan te doen om, in volstreekte transparantie, een hervorming van de partijfinanciering rond te krijgen.

De spreekster verneemt graag welke aanbevelingen van het burgerpanel zullen worden uitgevoerd en waarom bepaalde aanbevelingen eventueel niet worden gevolgd.

De heer Ben Eersels, directeur van G1000, nodigt de leden uit om hun reacties op de aanbevelingen te delen.

B. Vragen en betogen van de leden

De heer Jan Briers (cd&v, rapporteur) overloopt de werkzaamheden van de commissie aangaande de hervorming van de partijfinanciering. Deze werden

suite du dépôt de propositions de loi complétées par les propositions de *We need to talk*.

La commission a invité les experts de la commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques à examiner les éléments de l'interdiction de la publicité commerciale à des fins de propagande politique dans les médias, la réglementation des dépenses des partis payées à l'aide des dotations et l'instauration d'un plafond de dépenses pour l'information, la propagande et la publicité. Des auditions d'experts ont été organisées sur ce sujet.

La commission de contrôle a présenté une étude de droit comparé au sujet du financement des partis politiques en Europe comprenant des recommandations concrètes et une étude de synthèse sur la transparence.

Au cours de l'audition du 24 mai 2023, la commission a dialogué avec les représentants du panel citoyen *We need to talk*. À cette occasion, les membres de la commission se sont engagés à organiser une session de suivi avec ces derniers.

Au cours de l'échange de vues du 5 juin 2023, les partis politiques ont pu préciser leur vision concernant ce thème.

M. Briers souligne que de nombreuses et précieuses informations ont ainsi été réunies en vue d'opérer une réforme approfondie du financement des partis politiques. Il appelle les membres de la commission à convertir ces informations en initiatives concrètes et invite le président à proposer un ordre des travaux à la fin de la réunion.

M. Wim Van der Donckt (N-VA) indique qu'en tant que représentant du plus grand parti au sein du parlement, il éprouve de la honte par procuration parce qu'aucune proposition concrète ne peut être formulée.

Il revient sur la chronologie exposée par M. Briers et constate qu'il ignore tout de ce qui s'est passé depuis l'été 2023. Si des discussions ont eu lieu, les partis de l'opposition n'y ont pas été associés. L'intervenant souligne à cet égard que la N-VA a déjà déposé une proposition de loi en décembre 2019 en vue de geler l'indexation des dotations et qu'il a présenté à plusieurs reprises des amendements à ce sujet au cours des discussions budgétaires, mais que la majorité les a systématiquement rejetés.

M. Van der Donckt reconnaît que le caractère neutre de *We need to talk* offre une plus-value absolue. Il regrette

opgestart naar aanleiding van ingediende wetsvoorstellen, aangevuld met de voorstellen van *We need to talk*.

De commissie verzocht de experts van de controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen een onderzoek te voeren naar de bestanddelen van het verbod op commerciële reclame voor politieke propagandadoel-einden in de media, de regulering van de met dotaties betaalde partijuitgaven en het instellen van een uitga-venplafond voor informatievoorziening, propaganda en reclame. Hierover werden hoorzittingen met experts georganiseerd.

De controlecommissie presenteerde een rechtsvergelijkende studie over partijfinanciering in Europa met daarin concrete aanbevelingen en een samenvattende studie over transparantie.

Op de hoorzitting van 24 mei 2023 ging de commissie in dialoog met de vertegenwoordigers van het burger-panel *We need to talk*, waarbij het engagement werd uitgesproken een vervolgssessie met hen te organiseren.

Tijdens een gedachtewisseling op 5 juni 2023 konden de politieke partijen hun visie rond het thema verduidelijken.

De heer Briers benadrukt dat op deze manier veel waardevolle informatie is verzameld met het oog op de grondige hervorming van de partijfinanciering. Hij roept de leden van de commissie op om deze informatie om te zetten in concrete initiatieven en verzoekt de voorzitter op het eind van de vergadering een regeling van de werkzaamheden voor te stellen.

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) deelt mee dat hij als vertegenwoordiger van de grootste partij in het Parlement een plaatsvervangende schaamte ervaart omdat er geen concrete voorstellen kunnen worden gedaan.

Hij komt terug op de chronologie geschetst door de heer Briers en stelt vast dat hij niets weet van wat er sinds de zomer van 2023 is gebeurd. Als er al gesprekken waren, zijn de oppositiepartijen daar niet bij betrokken. De spreker benadrukt daarbij dat de N-VA in december 2019 reeds een wetsvoorstel heeft ingediend om de indexering van de dotaties te bevriezen en dat hij verschillende malen amendementen hierrond heeft ingediend bij de begrotingsbesprekingen, maar dat de meerderheid die telkens heeft weggestemd.

De heer Van der Donckt erkent dat het neutrale karakter van *We need to talk* een absolute meerwaarde

dès lors que le message ne soit pas passé auprès des partis de la majorité.

Bien que les propositions diffèrent d'un groupe politique à l'autre, tant au niveau de leur portée qu'au niveau de leur réalisme, l'intervenant appelle les membres à cesser les petits jeux politiques et à entamer le débat avec une ouverture d'esprit dépassant les clivages majorité-opposition. Dans ce contexte, les petits partis doivent faire preuve du respect nécessaire envers les grands partis. Le membre critique vivement le fait que la majorité des Flamands soit ignorée si les propositions ne sont votées que par la majorité parlementaire.

M. Kristof Calvo (*Ecolo-Groen*) estime que les membres du panel citoyen *We need to talk* ont droit à la transparence et à la franchise par considération pour leur enthousiasme et leur engagement. Malgré une ultime tentative quelques heures avant l'audition, les partis de la majorité ne sont pas parvenus à un accord afin de réformer le financement des partis politiques.

C'est "un jour noir pour la politique". Le membre accuse les présidents du PS et du MR d'avoir mis un veto qui aura probablement empêché une véritable réforme du financement des partis politiques. Un consensus n'aurait été possible que sur un petit nombre d'interventions, telles que l'interdiction de financement étranger et l'alignement des dons et des cotisations des membres.

Le membre souligne qu'il estime que le verre est toujours à moitié plein, comme dans le proverbe, mais qu'il est préférable de ne rien obtenir dans certains cas. Une réforme du financement des partis politiques sans qu'il soit question d'économies ou sans que des accords puissent être conclus au sujet de l'utilisation de l'argent du contribuable est insuffisante.

L'intervenant déplore que M. Bihet ait déclaré dans les médias que l'absence d'accord serait imputable aux exigences des Verts et il constate que même le poids conjugué de l'accord de gouvernement, des experts désignés par la Chambre des représentants et du panel citoyen ne suffit pas aux yeux de certains politiques pour parvenir à une véritable réforme du financement des partis politiques. Le membre lie cette attitude à d'autres dossiers, tels que la discussion relative au statut des députés.

M. Calvo indique qu'il ne cherche à tirer aucune reconnaissance personnelle du dossier à l'examen, mais qu'il s'inquiète en revanche de la santé de la démocratie. C'est pourquoi il considère que le dossier à l'examen est désormais "libre" et "éthique", ce qui lui permet de se sentir dispensé de suivre les directives de la majorité et

biedt. Hij betreurt dan ook dat de boodschap niet is overgekomen bij de meerderheidspartijen.

Er zijn verschillen tussen de voorstellen van de verschillende fracties, zowel qua reikwijdte als qua haalbaarheid, maar hij roept de leden op te stoppen met het spelen van politieke spelletjes en het debat aan te gaan met open vizier over de grenzen van meerderheid en oppositie heen. De kleinere partijen moeten in die context het nodige respect hebben voor de grote partijen. Het lid hekelt dat de meerderheid van de Vlamingen geen betrokken partij is indien enkel de meerderheid in het Parlement de voorstellen stemt.

De heer Kristof Calvo (*Ecolo-Groen*) is van mening dat de leden van het burgerpanel *We need to talk* omwille van hun inzet en engagement recht hebben op transparantie en *parler vrai*: ondanks een laatste poging enkele uren voor de hoorzitting zijn de meerderheidspartijen er niet in geslaagd om een akkoord te bereiken om de partijfinanciering te hervormen.

Dit is "een zwarte dag in de politiek". Het lid beschuldigt de partijvoorzitters van de PS en van de MR ervan een veto te hebben gesteld dat een echte hervorming van de partijfinanciering mogelijk zal hebben verhinderd. Er zou enkel overeenstemming mogelijk geweest zijn over een aantal kleine ingrepen, zoals het verbod op buitenlandse financiering en het gelijkschakelen van giften en ledenbijdragen.

Het lid benadrukt dat het spreekwoordelijke glas voor hem steeds halfvol is, maar dat "niets" in sommige gevallen beter kan zijn dan "iets". Een hervorming van de partijfinanciering zonder dat er sprake is van besparing of zonder dat er afspraken kunnen worden gemaakt over de aanwending van het belastinggeld is onvoldoende.

De spreker betreurt de uitspraken van de heer Bihet in de media dat er geen akkoord zou zijn door de veeleisendheid van de groenen en stelt vast dat voor sommige politici zelfs het regeerakkoord, de door de Kamer van volksvertegenwoordigers aangestelde experten en het burgerpanel samen niet volstaan om tot een echte hervorming van de partijfinanciering te komen. Het lid linkt deze houding aan andere dossiers, zoals de bespreking van het statuut van de Kamerleden.

De heer Calvo deelt mee dat hij geen persoonlijke erkenning voor dit dossier zoekt, maar wel dat hij zich zorgen maakt over de gezondheid van de democratie. Daarom beschouwt hij dit dossier vanaf heden als een "vrij" en "ethisch" dossier waarbij hij zich niet verplicht voelt de richtlijnen van de meerderheid te volgen en

de soutenir éventuellement des majorités de rechange. Il indique ne pas adhérer à toutes les propositions mais remercie la N-VA pour son attitude dans l'opposition et M. Van der Donckt, qui la représente au sein de la commission. Il souligne n'avoir aucune difficulté à conclure des compromis, mais il blâme l'attitude de certains partis qui ont systématiquement saboté ce dossier.

M. Calvo s'adresse aux membres de *We need to talk* et souligne qu'ils n'ont pas travaillé en vain. Le résultat escompté n'a pas été atteint, mais le message est bel et bien passé.

M. Khalil Aouasti (PS) remercie celles et ceux qui se sont investis et regrette que les conditions n'aient pu être réunies pour faire aboutir cette initiative citoyenne. L'orateur indique avoir rencontré certains auteurs après avoir attentivement examiné les 34 recommandations du rapport. S'il reconnaît que c'est le propre de la démocratie que de souhaiter apporter certaines nuances ou de ne pas appuyer d'autres propositions, le membre regrette l'absence d'un accord minimum, refusé car jugé insuffisant par certains. M. Aouasti considère que des choix essentiels concernant la lutte contre les influences étrangères, ainsi que des décisions empêchant que le financement public ne serve à des investissements spéculatifs de la part des partis politiques, auraient pu constituer une première base, prémices d'accords futurs plus larges.

L'intervenant regrette cet échec qui n'enlève cependant rien à sa détermination de continuer à travailler sur certains aspects. Il fait part d'une volonté d'aller plus loin que le contrôle de la période très encadrée qui précède les élections et souligne que des discussions auraient peut-être pu aboutir à propos de plafonds à imposer ainsi que sur la destination des fonds publics affectés à des partis dont l'objet essentiel est de faire vivre au mieux la démocratie.

M. Aouasti considère qu'il existe un problème démocratique concernant les dépenses liées à la publicité électorale en ligne et sur les réseaux sociaux. Afin de mettre fin à un manque législatif, l'orateur fait part d'une proposition déposée par son groupe visant à interdire complètement cette forme d'information en période électorale, d'autant que toute publicité est proscrite pour d'autres supports durant ce même temps à l'approche des élections. Le membre fait part de son inquiétude face au torrent de sponsoring ciblé, notamment à l'attention de la jeunesse, à l'approche des scrutins. Au-delà des slogans, l'intervenant regrette l'absence d'un cadre programmatique et d'un contrôle permettant de vérifier le caractère réaliste ou outrancier, voire sans nuance, de certaines propositions diffusées à coup de centaines

eventuele wisselmeerderheden te steunen. Hij verklaart niet met alle voorstellen akkoord te gaan, maar is wel erkentelijk voor de houding van oppositiepartij N-VA en haar vertegenwoordiger in de commissie, de heer Van der Donckt. Hij benadrukt geen enkel probleem te hebben met het sluiten van compromissen, doch wel met de houding van bepaalde partijen die dit dossier systematisch hebben gesaboteerd.

De heer Calvo richt zich tot de leden van *We need to talk* en benadrukt dat hun werk zeker niet vergeefs is geweest. Het verhoopte resultaat is uitgebleven, maar de geest is nu wel uit de fles.

De heer Khalil Aouasti (PS) dankt al wie zich heeft ingezet en vindt het jammer dat niet alle voorwaarden konden worden gecreëerd om dit burgerinitiatief tot een voldragen einde te brengen. Hij deelt mee dat hij een aantal indieners heeft ontmoet na een zorgvuldige analyse van de 34 aanbevelingen van het verslag. Hij erkent dat het eigen is aan de democratie om bepaalde nuances te willen aanbrengen of andere voorstellen niet te steunen, maar betreurt het ontbreken van een minimumakkoord, waar sommigen niet van hebben willen weten omdat ze het te min bevonden. De heer Aouasti is van oordeel dat essentiële keuzes in de strijd tegen buitenlandse invloeden, alsook beslissingen om te voorkomen dat overheidsgeld wordt gebruikt voor speculatieve investeringen door politieke partijen, een eerste aanzet hadden kunnen vormen voor toekomstige ruimere akkoorden.

Hij betreurt deze mislukking, al zal hij onverminderd vastberaden voortwerken aan bepaalde aspecten. Hij is bereid breder te willen kijken dan de controle van de sterk gereguleerde periode in de aanloop naar verkiezingen en benadrukt dat debatten misschien hadden kunnen leiden tot verplichte maxima of tot beslissingen betreffende de bestemming van de publieke middelen die worden toegewezen aan partijen die het er in hoofdzaak om te doen is de democratie optimaal te doen werken.

De heer Aouasti is van oordeel dat er een democratisch probleem is met de uitgaven voor verkiezingsreclame op websites en sociale media. Het wetsvacuüm ter zake zou kunnen worden gedicht via een voorstel van zijn fractie om dergelijke informatie tijdens de verkiezingsperiode volledig te verbieden, temeer omdat tijdens die periode voor de verkiezingen elke vorm van reclame via andere dragers verboden is. Het lid uit zijn bezorgdheid over de stortvloed aan doelgerichte sponsoring, met name naar jongeren, in de aanloop naar de verkiezingen. De spreker wil voorbij de slogans kijken en betreurt het ontbreken van een programmatisch kader en van controles om na te gaan of bepaalde voorstellen, waar honderdduizenden euro's tegenaan gegooid worden, realistisch dan wel buitensporig zijn of zelfs van elke

de milliers d'euros. Pour M. Aouasti, le Parlement rate ici une occasion unique d'avancer dans le domaine d'une régulation ou d'une interdiction de la publicité sur les réseaux sociaux, à l'heure où on peut constater les importants dégâts causés dans des pays voisins, comme aux Pays-Bas, où l'extrême droite est aux portes du pouvoir.

M. Joris De Vriendt (VB) déplore que tous les efforts consentis n'aient mené à rien. L'impossibilité d'atteindre des accords est symptomatique de l'immobilisme de cette commission et de la Vivaldi.

Du côté flamand, les partis classiques ne se sont jamais privés de rien lorsqu'ils étaient encore de grands partis. À présent, ils entendent surtout causer du tort aux grands partis d'opposition. Du côté wallon, les grands partis au pouvoir mettent tout en œuvre afin de maintenir le système belge en place de manière à s'accrocher le plus longtemps possible à la perfusion financière flamande.

M. De Vriendt indique qu'il ne souscrit pas à un point des recommandations de *We need to talk*, à savoir en ce qui concerne l'affectation des moyens provenant du financement des partis politiques. Une limitation de l'utilisation des réseaux sociaux constitue une discrimination envers les partis d'opposition car ceux-ci accèdent dans une moindre mesure aux médias classiques.

Le groupe VB propose de réduire proportionnellement de moitié le financement des partis politiques. Ceux qui s'y opposent ne se préoccupent que de veiller aux intérêts de la caisse de leur propre parti et non de renforcer la démocratie. Il est vain d'encore attendre une solution au cours de cette législature. Il faudra s'y atteler d'emblée après les élections. À cet effet, l'intervenant tend la main à tous les autres partis.

M. De Vriendt ne se fait toutefois pas d'illusions. La Belgique est devenue un pays dysfonctionnel. C'est pourquoi l'heure est venue de scinder la Belgique.

M. Mathieu Bihet (MR) se montre relativement optimiste et estime qu'il convient de voir le verre à moitié plein car un accord est tout à fait possible sur un premier train de mesures qui rencontrent les recommandations du panel citoyen, comme l'interdiction de dons et du sponsoring venant de l'étranger, la possibilité d'assimiler les legs et cotisations au régime des dons afin d'éviter le financement indirect et parallèle des partis mais aussi la contrainte de transparence et de lisibilité au niveau des comptes des formations politiques.

nuance verstoken zijn. Volgens de heer Aouasti mist het Parlement een unieke kans om vooruitgang te boeken bij het reguleren of verbieden van reclame op sociale media, nu duidelijk wordt welke schade aangericht wordt in buurlanden als Nederland, waar extreemrechts bijna de macht heeft gegrepen.

De heer Joris De Vriendt (VB) betreurt dat al deze inspanningen tot niets hebben geleid. De onmogelijkheid om akkoorden te bereiken is symptomatisch voor de stilstand van deze commissie en van de vivaldicoalitie.

Aan Vlaamse kant hebben de klassieke partijen steeds goed voor zichzelf gezorgd toen ze nog grote partijen waren. Nu willen ze vooral de grote oppositiepartijen afstraffen. Aan Waalse kant doen de grote machtspartijen er alles aan om het Belgische systeem in stand te houden om zo lang mogelijk aan het Vlaamse geldinflux te blijven hangen.

De heer De Vriendt geeft aan het op één punt oneens te zijn met de aanbevelingen van *We need to talk*, meer bepaald wat betreft de aanwending van de door partijfinanciering verkregen middelen. Een beperking op sociale media werkt discriminerend voor oppositiepartijen omdat zij minder toegang hebben tot reguliere media.

De VB-fractie stelt voor om de partijfinanciering evenredig te halveren. Wie daar tegen is, heeft enkel de belangen van zijn eigen partijkas voor ogen, niet de verbetering van de democratie. In deze legislatuur valt geen oplossing meer te verwachten. Na de verkiezingen moet hiervan onmiddellijk werk gemaakt worden. De spreker reikt alle andere partijen de hand.

De heer De Vriendt maakt zich echter geen illusies. België als land functioneert niet meer. Het is dan ook tijd België te splitsen.

De heer Mathieu Bihet (MR) is vrij optimistisch en meent dat het glas als halfvol moet worden beschouwd, aangezien het heel goed mogelijk is tot een akkoord te komen over een eerste reeks maatregelen die voldoen aan de aanbevelingen van het burgerpanel, zoals het verbod op giften en sponsoring uit het buitenland, de mogelijkheid om legaten en bijdragen op dezelfde manier te behandelen als giften om indirecte en parallelle partijfinanciering te voorkomen, maar evengoed verplichte transparantie en bevattelijkheid inzake de boekhouding van de politieke partijen.

Le membre estime que d'autres décisions pourraient être prises à la suite de ce premier pas: l'interdiction d'investissements dans certains secteurs comme l'aide sociale, dans les placements spéculatifs et dans l'immobilier non destiné à l'activité propre du parti.

L'intervenant souligne que tous les partis fournissent des propositions différentes et qui ne concernent pas les mêmes aspects au sujet des dépenses de communication sur les réseaux sociaux. Il rappelle la proposition du MR qui vise à interdire l'intervention de tout organisme subventionné dans les débats, et ce, durant toute la période électorale, tout en limitant les dépenses des partis durant la campagne. L'intervenant regrette que certaines formations agissent parfois par l'intermédiaire de groupes d'influence et de pression qui participent au débat. Il estime qu'un accord doit pouvoir être obtenu à ce sujet.

M. Bihet fait remarquer que les publications sponsorisées sur les réseaux sociaux, sous forme de tracts digitalisés, s'assimilent en fait à un bourrage de boîtes aux lettres durant la campagne électorale. Le membre considère qu'il convient de plafonner ces dépenses globales en vue d'assainir les débats politiques.

Pour l'intervenant, un second pas est possible car d'autres propositions ont reçu un accueil favorable qui doit permettre d'envisager un accord futur. C'est le cas des recommandations relatives à la définition et au statut des partis dans la Constitution ainsi qu'à la restitution de patrimoine et de capital en cas de dissolution et de disparition de l'ASBL qui perçoit le financement.

M. Jan Briers (cd&v) exprime son respect pour le travail important et de qualité réalisé par les membres du panel citoyen. Il les appelle à ne pas perdre espoir et indique que le CD&V souhaite approfondir ce dossier.

M. Briers passe en revue plusieurs propositions de loi existantes et à venir déposées par son groupe dans le but de donner suite aux recommandations du panel citoyen. Une première proposition de loi vise à interdire les dons étrangers aux partis politiques.

Le cd&v propose par ailleurs de fixer le plafond annuel des dépenses à 300.000 euros pour les médias en ligne. Il ne juge pas opportun de les interdire parce qu'il ne souhaite pas museler l'opposition et parce que les médias sociaux permettent aux responsables politiques d'interagir directement avec les citoyens.

La réduction globale des dotations se défend. Le montant forfaitaire permettant aux partis de couvrir leurs dépenses de base pourrait être revu à la hausse

Het lid is van oordeel dat daarna nog andere beslissingen kunnen volgen: een verbod op investeringen in bepaalde sectoren, zoals welzijnswerk, speculatieve investeringen en investeringen in vastgoed dat niet bestemd is voor de eigen activiteiten van de partij.

De spreker wijst erop dat alle partijen komen met eigen voorstellen, die niet steeds op dezelfde aspecten inzake uitgaven voor socialemediacommunicatie slaan. Hij herinnert aan het voorstel van de MR om voor gesubsidieerde organisaties een verbod in te stellen op deelname aan de debatten, gedurende de hele sperperiode, en tegelijkertijd de uitgaven van de partijen tijdens de campagne te beperken. Hij betreurt het dat sommige partijen soms te werk gaan via invloeds- en drukingsgroepen die aan het debat deelnemen. Hij meent dat een akkoord mogelijk moet zijn op dat vlak.

De heer Bihet merkt op dat het uitsturen van gesponsorde publicaties op sociale media in de vorm van digitale pamfletten in feite hetzelfde is als het volproppen van de brievenbussen tijdens de verkiezingscampagne. Het lid meent dat voor al die uitgaven samen een bovengrens moet worden vastgelegd om het politieke debat weer gezond te maken.

Voor de spreker is een tweede stap mogelijk omdat positief is gereageerd op nog andere voorstellen die tot een toekomstig akkoord kunnen leiden. Dat is het geval voor de aanbevelingen met betrekking tot de definitie en het statuut van de partijen in de Grondwet en de teruggave van activa en kapitaal bij de ontbinding of verdwijning van de vzw die de financiering ontvangt.

De heer Jan Briers (cd&v) drukt zijn respect uit voor het vele en kwalitatieve werk van de leden van het burgerpanel. Hij roept hen op de hoop niet op te geven en verklaart dat cd&v verder wil gaan met dit dossier.

De heer Briers geeft een overzicht van een aantal al bestaande en in uitzicht gestelde wetsvoorstellen van zijn fractie die aansluiten bij de aanbevelingen van het burgerpanel. Een eerste wetsvoorstel wil buitenlandse giften aan politieke partijen verbieden.

Cd&v stelt verder een jaarlijks uitgavenplafond van 300.000 euro voor, dat kan worden besteed aan onlinemediën. Een verbod is niet aangewezen om de oppositie niet monddood te maken en omdat sociale media politici de kans geven rechtstreeks in contact te treden met de burger.

Een globale vermindering van de dotaties is te bepleiten. Het forfaitaire bedrag waarmee partijen hun basisbehoeften kunnen dekken, kan verhoogd worden.

et le montant variable pourrait être appliqué de manière dégressive. Cela permettrait de réduire les inégalités entre les grands partis et les petits partis politiques.

Conformément aux recommandations 3, 4 et 5 du panel citoyen, une partie des moyens financiers pourrait être allouée au travail de fond et à la formation politique.

Pour accroître la transparence, les compétences de la Cour des comptes pourraient être élargies. En outre, les recettes et les dépenses pourraient être simplement publiées sur le site web de la Chambre.

Un débat connexe qui devra encore avoir lieu concerne les collaborateurs politiques. Les collaborateurs de groupe et les collaborateurs parlementaires doivent soutenir le travail parlementaire et non être associés au travail des partis.

M. Briers appelle à aller plus loin dans le dossier du financement des partis et à essayer de parvenir à un accord sous l'actuelle législature. Il renvoie à une lettre récente dans laquelle les experts de la Commission de contrôle expriment leur soutien, et demande que leur soutien soit mis à profit. L'intervenant répète qu'il appelle le président à proposer un ordre des travaux à la fin de la réunion.

M. Raoul Hedebouw (PVDA-PTB) souligne toute l'importance du travail effectué depuis un an qui démontre que la démocratie ne se limite pas au Parlement mais réside aussi dans la dynamique citoyenne. Il regrette que cette énergie positive soit neutralisée par les débats parlementaires alors que les membres de l'institution refusent d'écouter les appels citoyens à l'heure où le monopole des partis politiques dans la société est terminé. Le membre estime que c'est le monde politique lui-même qui contribue à creuser le fossé entre le citoyen et la politique.

M. Hedebouw déplore le signal négatif envoyé à la population par l'absence de la moindre décision après des années de discussions sur le financement des partis. Cet échec démontre, selon lui, que la sphère politique est repliée sur elle-même puisque rien ne change après toutes ces auditions d'experts et de citoyens, de lectures et de publications de livres ou de rapports.

L'intervenant estime que c'est simplement le tabou de l'argent qui bloque. On ne touche pas aux dotations des formations politiques qui se partagent 78 millions d'euros par an alors que l'on dénonce et réduit les dépenses sociales.

Het variabel bedrag kan degressief worden toegepast. Op deze manier wordt het speelveld tussen grote en kleine partijen gelijk.

Overeenkomstig de aanbevelingen 3, 4 en 5 van het burgerpanel kan een deel van de financiële middelen geormerkt worden voor inhoudelijk werk en politieke vorming.

Om meer transparantie te kunnen bieden, kan men de bevoegdheden van het Rekenhof uitbreiden. De inkomsten en uitgaven kunnen ook gewoon via de website van de Kamer worden gedeeld.

Een debat dat hierbij aansluit en dat nog zal moeten worden gevoerd betreft de politieke medewerkers. Fractiemedewerkers en parlementaire medewerkers moeten het parlementaire werk ondersteunen, niet worden ingeschakeld in de partijwerking.

De heer Briers roept op om verder te gaan met het dossier van de partijfinanciering en te proberen deze legislatuur nog tot een vergelijk te komen. Hij verwijst naar een recente brief waarin de experts van de controlemissie hun steun toezeggen en roept op van deze ondersteuning gebruik te maken. De spreker herhaalt zijn oproep aan de voorzitter om op het eind van de zitting een regeling der werkzaamheden voor te stellen.

De heer Raoul Hedebouw (PVDA-PTB) benadrukt het belang van het werk dat tijdens het afgelopen jaar is verzet en dat aantoonde dat democratie zich niet beperkt tot het Parlement, maar ook schuilt in de dynamiek bij de burgers. Hij betreurt dat die positieve energie wordt gefnuikt door de parlementaire debatten, terwijl de leden van de instelling weigeren te luisteren naar de oproepen van de burgers op een moment waarop het monopolie van de politieke partijen in de samenleving ten einde loopt. De heer Hedebouw stelt dat de politiek zelf de kloof tussen burgers en politiek groter maakt.

Hij laakt het negatieve signaal dat naar de burgers wordt uitgezonden door het uitblijven van enige beslissing na jarenlange discussies over de partijfinanciering. Volgens hem bewijst deze mislukking dat de politiek in zichzelf gekeerd is; er verandert immers niets, hoeveel experts en burgers ook worden gehoord en boeken en verslagen gepubliceerd en gelezen.

Volgens de spreker loopt alles vast op een en hetzelfde taboe: geld. Er wordt niet geraakt aan de dotaties van de partijen, die jaar na jaar 75 miljoen euro onder elkaar verdelen terwijl sociale uitgaven worden gehekel en teruggeschroefd.

L'intervenant s'insurge contre le fait que des partis comme le MR et le PS s'opposent à toute avancée et refusent de répondre à la question du financement. Appuyant les propos de M. Calvo, le membre constate la faillite du politique mais relève une importante incidence démocratique car avec moins d'argent, les formations devraient aller chercher des ressources dans la société et rendre des comptes à la population.

M. Hedeboom indique que la question du statut du parlementaire figure dans l'accord de gouvernement. Un salaire de 6000 euros par mois contribue à enfermer les représentants dans une bulle et constitue donc aussi directement un problème démocratique. L'intervenant estime qu'il en va de même à propos des pensions démesurées de parlementaires alors que des plafonds sont d'application pour tous les citoyens, sauf aux élus. Malgré la pression du groupe PVDA-PTB et des promesses de changements, l'intervenant constate à regret que rien n'a bougé et que rien n'évolue à partir du monde politique.

M. Hedeboom met en avant la proposition de loi du groupe PTB/PVDA qui vise à diminuer de moitié la dotation publique de tous les partis. Moins d'argent en politique entraînera *de facto* moins de dépenses.

Le membre considère qu'il est temps de passer aux actes et appelle à un sursaut démocratique en donnant un signal positif au citoyen par l'intermédiaire de la mise en place d'une majorité alternative permettant de voter une baisse de la dotation. Le *momentum* lui semble idéal et il revient à chaque formation de jouer cartes sur table sur la question. M. Hedeboom tend la main à Groen car il estime qu'il existe une dynamique sur le sujet qui peut mener à un accord dans les deux mois à venir, avant les élections. L'intervenant termine en appelant Mme la Présidente à placer la question à l'ordre des travaux de prochaines réunions de la commission car c'est par un travail collectif que l'on aboutira à la mise en place d'une majorité permettant d'avancer.

M. Patrick Dewael (*Open Vld*) rappelle les motivations de l'introduction du financement public des partis il y a trente ans. À l'époque, les partis politiques n'étaient pas indépendants. Aujourd'hui, la donne a changé et les partis politiques sont en quelque sorte dépendants du financement public. Il faut trouver un équilibre.

De spreker is er niet over te spreken dat partijen als MR en PS zich tegen elke verandering verzetten en het debat over de financiering niet willen aangaan. Het lid schaart zich achter de verklaringen van de heer Calvo en stelt het failliet van de politiek vast, maar wijst ook op een belangrijk democratisch gevolg van lagere partijdotaties: indien de partijen over minder geld beschikken, moeten ze bij de samenleving op zoek naar middelen en zijn ze derhalve rekenschap verschuldigd aan de bevolking.

De heer Hedeboom wijst erop dat het in het regeerakkoord ook gaat over het statuut van de parlementsleden. Een maandloon van 6.000 euro draagt er toe bij dat de volksvertegenwoordigers vast komen te zitten in een bubbel, wat dus ook een rechtstreeks probleem voor de democratie vormt. Hetzelfde geldt volgens de spreker voor de overdreven hoge pensioenen van de parlementsleden, terwijl er maximumbedragen gelden voor alle burgers, behalve voor de verkozenen. Ondanks de druk van de PVDA-PTB-fractie en de beloofde veranderingen moet de spreker tot zijn spijt vaststellen dat het politieke bestel geen enkele verandering of evolutie in gang heeft gezet.

De heer Hedeboom vestigt de aandacht op een voorstel van resolutie van de PVDA-PTB waarin wordt opgeroepen de overheidsdotatie voor alle partijen te halveren. Minder geld voor het politieke apparaat zal *de facto* leiden tot minder uitgaven.

Het lid vindt dat het tijd is voor actie en roept op tot een democratische krachtinspanning waarbij de burger een positief signaal wordt gegeven door middel van een wisselmeerderheid die een verlaging van de dotatie mogelijk maakt. Het momentum is er volgens hem; elke partij moet nu open kaart spelen. De heer Hedeboom reikt Groen de hand want hij heeft de indruk dat hierover een dynamiek op gang aan het komen is die in de komende twee maanden, nog voor de verkiezingen, tot een akkoord kan leiden. De spreker eindigt met een oproep aan de voorzitter om dit punt op de agenda van de volgende commissievergaderingen te zetten. Alleen door de handen in elkaar te slaan kan er een meerderheid tot stand komen waarmee vooruitgang kan worden geboekt.

De heer Patrick Dewael (*Open Vld*) herinnert aan de beweegredenen achter de invoering van de publieke partijfinanciering 30 jaar geleden. Politieke partijen waren toen niet onafhankelijk. Nu echter is de slinger doorgeslagen en is de politiek als het ware verslaafd aan publieke middelen. Een evenwicht moet gevonden worden.

Certains partis politiques dépensent des sommes excessives en frais publicitaires sur les médias sociaux. Un financement excessif entraîne des dépenses excessives.

M. Dewael salue les travaux du panel citoyen et la contribution des experts. Il regrette que les concertations de ces derniers jours n'aient rien donné, mais estime qu'il est préférable de pouvoir s'appuyer sur "quelque chose". Les propositions invitant à combler les failles du financement, à réglementer les cotisations des membres et à interdire les dons étrangers vont toutes dans la bonne direction. Il appelle à conserver et à consolider les acquis, et à poursuivre sur cette voie.

Deux éléments devront figurer dans l'accord. Le montant total alloué au financement des partis doit diminuer. Étant donné que chaque parti fera le calcul pour chaque proposition, la discussion doit être objective. Les dépenses doivent également être limitées. Le modèle néerlandais peut servir d'exemple à cet égard. Dans ce modèle, le financement des partis fait l'objet d'une affectation. Le financement des partis doit être limité à des objectifs à l'égard de la société: mouvement de membres, service d'études, structure locale, etc. Le montant pouvant être alloué à la publicité doit être plafonné.

L'intervenant s'associe aux observations de M. Briers invitant à séparer clairement les moyens des partis politiques des moyens parlementaires, lesquels ne devraient servir qu'à soutenir le travail parlementaire.

M. Dewael comprend que beaucoup de personnes soient déçues. Il appelle à mettre à profit le reste de la législature et à transformer la colère en volontarisme afin d'encre parvenir à un accord.

M. Joris Vandenbroucke (Vooruit) indique que son groupe souhaite poursuivre la discussion sans tabou et dans un esprit de transparence.

Il approuve de nombreuses recommandations et estime que certaines auraient même pu aller plus loin. Il soutient par exemple l'interdiction totale des messages sponsorisés sur les réseaux sociaux. Cette interdiction n'empêcherait cependant pas les responsables politiques d'être présents sur les réseaux sociaux et de rester directement en contact avec les électeurs. En 2023, les partis politiques ont déboursé 6 millions d'euros pour la diffusion de messages sponsorisés. Cet argent n'a donc été consacré ni aux services d'études, ni au travail parlementaire. Au contraire, les messages sponsorisés aggravent plutôt le sentiment problématique de

Sommige politieke partijen doen excessieve uitgaven voor advertenties op sociale media. Excessieve financiering leidt tot excessieve uitgaven.

De heer Dewael looft de werkzaamheden van het burgerpanel en de input van de experts. Hij betreurt dat het overleg van de afgelopen dagen geen resultaat heeft opgeleverd, maar het is beter om met "iets" te beginnen. Het sluiten van achterpoortjes in de financiering, het reguleren van de lidgelden, het verbod op buitenlandse giften, zijn allemaal stappen in de goede richting. Hij roept op vast te houden en te consolideren wat reeds is bereikt, en van daaruit verder te gaan.

Twee elementen moeten deel uitmaken van een akkoord. Het bedrag dat wordt besteed aan partijfinanciering moet in zijn totaliteit omlaag. Elke partij zal bij elk voorstel aan het rekenen slaan, zodat de discussie geobjectiveerd moet worden. Ook de uitgaven moeten beperkt worden. Het Nederlands model kan hierbij als voorbeeld dienen. In dit model wordt partijfinanciering geormerkt. De partijfinanciering dient beperkt te worden tot maatschappelijke doelstellingen, zoals een ledenbeweging, een studiedienst, lokale werking enzovoort. Het bedrag dat aan advertenties mag besteed worden dient beperkt te worden.

De spreker sluit zich aan bij de opmerkingen van de heer Briers dat een muur dient opgetrokken te worden tussen middelen voor politieke partijen en parlementaire middelen die enkel ter ondersteuning van het parlementaire werk mogen worden aangewend.

De heer Dewael begrijpt dat velen teleurgesteld zijn. Hij roept op de resterende tijd van de legislatuur nuttig te besteden en de boosheid om te zetten in voluntaristische energie om alsnog een akkoord te bekomen.

De heer Joris Vandenbroucke (Vooruit) deelt mede dat zijn fractie de verdere discussie wil aangaan, zonder taboes en met open vizier.

Hij gaat akkoord met vele aanbevelingen en vindt dat sommige zelfs nog gerust wat verder hadden mogen gaan. Zo is hij voorstander van een totaalverbod op gesponsorde berichten op sociale media. Dat belet politici niet om aanwezig te zijn op sociale media en rechtstreeks contact te houden met de kiezers. De politieke partijen gaven in 2023, 6 miljoen euro aan gesponsorde berichten uit: geld dat niet is besteed ten bate van studiediensten of ter ondersteuning van parlementair werk. Gesponsorde berichten zetten eerder nog een soort van turbo op een problematische permanente pre-electorale sfeer door mensen wijs te maken dat ze de wereld kunnen

campagne préélectorale permanente en faisant croire aux citoyens qu'ils peuvent changer le monde en signant des pétitions alors que celles-ci ne servent qu'à collecter des données personnelles.

Le montant annuel total du financement des partis de 78 millions d'euros est effectivement excessif. Ce montant pourrait être amputé de la somme qui est actuellement consacrée aux messages sponsorisés diffusés sur les réseaux sociaux. Cette économie ne nuirait en rien au fonctionnement des partis politiques.

Il va de soi qu'il faut interdire les dons étrangers et modifier les règles relatives aux dons et aux cotisations des membres. L'intervenant se déclare également favorable à la recommandation invitant à allouer une partie de la dotation aux partis qui ne sont pas encore représentés au parlement. Il conviendrait également de réfléchir sur le ratio entre la partie fixe et la partie variable de la dotation afin que les partis soient moins dépendants des résultats des élections.

M. Vandenbroucke déplore qu'il n'ait pas été possible de procéder à une réforme et que certains partis ne soient pas suffisamment disposés à modifier les règles. Il regrette que pour certains, la montée des partis extrémistes ne soit apparemment pas encore suffisamment vertigineuse.

Il fait part de son respect pour les membres du panel citoyen qui sont parvenus à faire, en trois week-ends, ce que les responsables politiques n'ont pas pu faire en quatre ans. Il se demande toutefois s'il est réaliste d'espérer que le Parlement pourra encore réaliser une réforme dans les semaines à venir, et espère qu'il sera fait preuve de volonté et de courage politique à l'avenir, au moins lors des nouvelles négociations gouvernementales.

M. Maxime Prévot (*Les Engagés*) salue l'investissement de personnes qui tentent de co-construire des réformes relatives au fonctionnement des formations politiques et pas seulement à l'aspect du financement. L'intervenant mesure l'ampleur de la déception de citoyens qui ont été à la hauteur de l'enjeu en essayant de cheminer de manière constructive avec les représentants politiques. Après des craintes préalables, dans un contexte de *bashing* antipolitique, le membre avoue avoir été vite rassuré sur la qualité et le sérieux du travail fourni par le panel citoyen.

M. Prévot estime que de nombreux collègues se trompent en ciblant uniquement le débat sur la question des dotations publiques. Si son parti ne se montre pas réticent à l'idée de participer à un effort de sobriété

veranderen door petitie te tekenen, terwijl het enige doel eigenlijk is om persoonlijke gegevens los te weken.

Een totale partijfinanciering van 78 miljoen euro op jaarbasis is inderdaad een te hoog bedrag. Dit bedrag zou verminderd kunnen worden met wat nu aan gesponsorde berichten op sociale media wordt uitgegeven, wat een besparing is die zelfs geen grammetje afbreuk doet aan de werking van politieke partijen.

Een verbod op buitenlandse giften en een aanpassing van de regels rond giften en ledenbijdragen is vanzelfsprekend. Ook voor de aanbeveling om een deel van de dotatie te reserveren voor partijen die nog niet in het Parlement vertegenwoordigd zijn, kan de spreker openstaan. Er moet ook nagedacht worden over de verhouding tussen het vaste en variabele deel van de dotatie zodat partijen minder afhankelijk worden van het verkiezingsresultaat.

De heer Vandenbroucke toont zich ontgoocheld dat een hervorming niet mogelijk is gebleken en dat er bij bepaalde partijen onvoldoende opening is om daar iets aan te veranderen. Hij betreurt dat voor sommigen de groei van extremistische partijen blijkbaar nog niet ver genoeg gaat.

De heer Vandenbroucke drukt zijn respect uit voor de leden van het burgerpanel die er op drie weekends tijd in geslaagd zijn te bereiken wat de politici op vier jaar niet gekund hebben. Hij vraagt zich echter af of het wel realistisch is te hopen dat het Parlement in de komende weken alsnog tot een hervorming zou komen en spreekt de hoop uit dat op zijn minst bij de nieuwe regeringsonderhandelingen blijk zal worden gegeven van politieke wil en moed.

De heer Maxime Prévot (*Les Engagés*) prijst de inspanningen van zij die samen werk trachten te maken van de hervorming van de partijwerking, en niet alleen met betrekking tot de financiering. De spreker is zich ervan bewust hoe ontgoocheld de burgers zijn; zij zijn deze uitdaging met verve aangegaan en hebben getracht om samen met de politieke vertegenwoordigers op constructieve wijze vooruitgang te boeken. Na de aanvankelijke vrees, ingegeven door de alomtegenwoordige politiekbashing, was het lid al gauw gerustgesteld dankzij de kwaliteit en de ernst van het werk dat het burgerpanel heeft afgeleverd.

De heer Prévot vindt dat veel van zijn collega's zich vergissen door het debat louter en alleen toe te spitsen op de overheidsdotaties. Zijn partij heeft er niets op tegen om bij te dragen aan de besparingsinspanning door de

par la réduction du financement, c'est surtout l'usage fait des dotations qui l'interpelle. L'intervenant souligne que si les 78 millions de financement public des partis constituent une somme importante, ils ne recouvrent, par exemple, que la moitié de la dotation allouée à la seule RTBF, alors que les formations politiques contribuent tout autant à la démocratie que l'entreprise publique autonome. Selon le membre, c'est surtout la grande liberté laissée à l'utilisation de ces fonds qui choque et pose problème car une réduction considérable du financement n'entraînera pas forcément une amélioration de la qualité du travail, une valorisation des mandataires ou le vote de meilleures lois. M. Prévot fait remarquer que derrière ces montants, ce sont aussi des contrats de travail de collaborateurs impliqués dans le travail parlementaire et démocratique.

Le membre estime que ce qui est interpellant, c'est surtout l'accumulation et l'exploitation des fonds publics à des fins d'investissements immobiliers et boursiers ou des dépenses allant jusqu'à un million d'euros pour l'achat de publicités électorales sur les réseaux sociaux, comme le PTB qui s'attaque aux multinationales tout en les finançant. Pour l'intervenant, la réduction de la dotation ne doit pas constituer l'arbre qui cache la forêt et il convient de travailler et de progresser tout autant sur l'affectation des fonds publics, la transparence dans leur usage ainsi qu'au niveau de la détermination de balises et limites saines.

M. Prévot se montre favorable à un plafonnement des dépenses publicitaires acceptables sur les réseaux sociaux, durant l'année mais aussi pendant la campagne électorale, afin d'assainir le débat démocratique.

L'intervenant refuse une sorte de consanguinité entre le poids politique des partis et les règles démocratiques ou médiatiques. Selon lui, il convient d'éviter que les formations victorieuses, par leur présence dans l'espace médiatique et leur financement, ne profitent *de facto* d'une prime au non-changement à l'approche du scrutin suivant, cinq années plus tard. L'intervenant regrette également que l'on défavorise ou empêche l'émergence de formations répondant à de nouvelles aspirations. Il suggère, par exemple, la possibilité de fournir un soutien financier à des mouvements qui recueillent un assentiment populaire dès l'obtention de 50.000 signatures.

M. Prévot invite à davantage de transparence dans la dotation des partis. Il estime qu'une réduction de

financierung te beperken, maar heeft vooral problemen met de manier waarop de dotaties worden aangewend. De spreker benadrukt dat de overheidsfinanciering van 78 miljoen euro voor de politieke partijen weliswaar een aanzienlijk bedrag is, maar niet eens half zoveel bedraagt als bijvoorbeeld de dotatie voor de RTBF alleen, terwijl de politieke partijen in even grote mate bijdragen aan de democratie als dat autonome overheidsbedrijf. Wat volgens het lid vooral tegen de borst stuit en een probleem vormt is de grote vrijheid waarmee die middelen mogen worden aangewend. Een aanzienlijke verlaging van de financiering zal immers niet per se leiden tot kwaliteitsvoller werk, betere mandatarissen of degelijkere wetten. De heer Prévot merkt op dat achter die bedragen ook arbeidsovereenkomsten schuilgaan voor medewerkers die mee hun schouders zetten onder de parlementaire en democratische werkzaamheden.

Wat volgens het lid vooral de wenkbrauwen doet fronsen is de opeenstapeling en de aanwending van overheidsmiddelen voor vastgoed- en beursinvesteringen of voor uitgaven tot wel een miljoen euro voor verkiezingspropaganda op sociale media, zoals de PVDA-PTB doet, waardoor die partij de multinationals die ze aanvalt tegelijk financieel steunt. Volgens de spreker moet men opletten dat een vermindering van de partijdotaties niet tot gevolg heeft dat men door de bomen het bos niet meer ziet. Het debat moet zich evenzeer toespitsen op de aanwending van de overheidsmiddelen en de transparantie daarover en moet ertoe leiden dat de partijfinanciering aan redelijke bakens en grenzen wordt onderworpen.

De heer Prévot is voorstander van een bovengrens voor uitgaven voor publiciteit op de sociale media zowel tijdens als buiten de verkiezingscampagne, opdat het democratische debat op een gezonde manier kan worden gevoerd.

De spreker wil niet weten van een vorm van verwevenheid tussen het politieke gewicht van de partijen en de democratische of mediaregels. Er moet volgens hem worden voorkomen dat de winnende partijen er door hun aanwezigheid in de media en hun financiering *de facto* baat bij hebben dat de regels ongewijzigd blijven in de aanloop naar de volgende verkiezingen, vijf jaar later. De spreker betreurt ook dat het ontstaan van partijen die inspelen op nieuwe verzoeken wordt ontmoedigd of verhinderd. Daarom zou er volgens hem bijvoorbeeld een regeling moeten komen waarbij bewegingen die door het volk worden gedragen financiële steun krijgen zodra ze 50.000 handtekeningen achter zich hebben.

De heer Prévot roept op tot meer transparantie met betrekking tot de partijdotaties. Een vermindering van

celle-ci de 10 ou 20 %, dans un cadre de fonctionnement toujours aussi opaque, n'apportera rien à la démocratie.

Le membre insiste sur l'importance du maintien d'un financement public afin d'éviter les travers des systèmes anglo-saxons dans lesquels les partis dépendent de capitaux privés. Il rappelle les dérives passées, comme l'affaire Agusta, et les risques de pots-de-vin ou de lobbying par l'absence de balises précises.

L'intervenant regrette également l'absence d'invitation adressée aux formations ne faisant pas partie de la majorité à participer à une plateforme d'échanges alors qu'il convient ici de transcender l'habituel clivage majorité/opposition.

M. Prévot exprime un goût de trop peu après cet important investissement citoyen aboutissant à des recommandations rationnelles, matures et robustes. Selon lui, par cet échec, le monde politique risque de favoriser lui-même l'émergence de mouvements caricaturaux, populistes et extrémistes.

L'intervenant estime cependant qu'il faut continuer à œuvrer à la modernisation de la démocratie. Il termine en formulant l'espoir d'aboutir à un accord par un travail davantage collectif, si pas dans les deux mois à venir, au moins durant la prévisible période de gouvernement en affaires courantes suivant les élections et qui laisse davantage les coudées franches au Parlement.

M. François De Smet (DéFI) remercie le panel de citoyens pour la qualité des propositions mais aussi pour l'état des lieux et l'objectivation du problème. L'intervenant fait remarquer la difficulté pour les partis politiques de légiférer contre leurs propres intérêts. Selon lui, il est essentiel d'acter l'importance du financement public des partis comme nécessité démocratique mais il faut également constater que l'accoutumance trop confortable à cet argent public est malsaine.

Le membre fait remarquer qu'en fonction de son poids électoral, sa formation est la moins bien financée, à hauteur du seul investissement annuel du PTB sur Facebook. M. De Smet considère cependant que le problème réside davantage dans la manière dont l'argent est utilisé que dans le montant total. Il relève trois problèmes majeurs et avance des pistes:

die dotaties met 10 of 20 % zal niets bijdragen aan de democratie als de werkingsregels even ondoorzichtig blijven.

Het lid benadrukt dat het belangrijk is de overheidsfinanciering te behouden om te voorkomen dat de partijen afhankelijk worden van privékapitaal, zoals in de Angelsaksische landen de gang van zaken is. Hij herinnert aan bepaalde wantoestanden uit het verleden, zoals de Agusta-affaire, en wijst op het risico van steekpenningen of gelobby als gevolg van een gebrek aan duidelijke afspraken.

De spreker betreurt ook dat de partijen die geen deel uitmaken van de meerderheid niet aan de gedachtewisseling hebben kunnen deelnemen, terwijl het in een dergelijke aangelegenheid nochtans belangrijk is de gebruikelijke scheiding tussen meerderheid en oppositie te overstijgen.

De heer Prévot is teleurgesteld dat deze grote inspanning van de burgers geen rationele, volwassen en krachtige aanbevelingen heeft opgeleverd. Door deze mislukking loopt het politieke bestel het risico de opkomst van karikaturale, populistische en extremistische bewegingen in de hand te werken.

Toch is de spreker van oordeel dat de inspanningen om de democratie te moderniseren moeten worden voortgezet. Tot slot spreekt hij de hoop uit dat meer collectief werk een akkoord zal opleveren, zo niet in de komende twee maanden, dan toch tijdens de periode van lopende zaken waarin de huidige regering na de verkiezingen naar alle verwachtingen zal terechtkomen en waarin het Parlement meer speelruimte krijgt.

De heer François De Smet (DéFI) dankt het burgerpanel voor de kwaliteit van de voorstellen en voor het in kaart brengen en objectiveren van het probleem. Hij wijst erop dat het voor de politieke partijen moeilijk is om wetgevend op te treden tegen de eigen belangen in. Het is volgens hem van wezenlijk belang te erkennen dat de overheidsfinanciering van de partijen een democratische noodzaak is, al is er ook de vaststelling dat een te comfortabele gewenning aan dit overheidsgeld niet gezond is.

Het lid merkt op dat zijn fractie, gezien haar electoraal gewicht, het minst wordt gefinancierd, in die zin dat DéFI slechts krijgt wat de PVDA-PTB jaarlijks alleen al aan Facebookcommunicatie uitgeeft. Volgens de heer De Smet is het probleem niet zozeer het totale bedrag dat partijen krijgen, als wel de manier waarop het wordt gebruikt. Hij onderscheidt drie grote problemen en reikt denksporen voor een mogelijke oplossing aan:

— il convient de prendre en considération le fait que le système privilégie les plus gros partis alors que les formations émergentes sont quasiment empêchées d'atteindre le seuil de la représentativité;

— il faut empêcher les formations politiques de faire ce qu'elles veulent de leur dotation car thésauriser, investir dans des biens mobiliers ou immobiliers, ... n'a pas de rapport avec l'action politique;

— il est important de limiter voire interdire les importantes dépenses sur les réseaux sociaux inondés de slogans qui favorisent les émotions faibles, la colère, l'absence de nuance et participent ainsi à la réduction du débat démocratique (exemples du *Brexit*, Trump, ...).

M. De Smet propose de raviver ce débat démocratique et de favoriser les débats de fond en libérant la dotation en deux enveloppes distinctes:

— un financement propre à chaque parti, en fonction de leur poids durant la législature;

— une dotation égale pour toutes les formations à exploiter uniquement durant la campagne électorale.

L'intervenant estime qu'il est toujours possible d'aboutir, d'ici aux élections, et laisse la porte ouverte à l'appui de sa formation à toute majorité, quelle qu'elle soit, qui porterait une réforme allant dans le sens des trois éléments indiqués.

M. Guillaume Defossé (*Ecolo-Groen*) regrette l'absence d'un accord ambitieux et volontariste, malgré des propositions de différents groupes qui ont buté sur les réticences de certaines formations. Le membre estime que l'on ne peut se contenter d'avancées minimalistes mais que ce sont de grands et profonds changements qui sont nécessaires car on touche ici à des questions essentielles: le montant de la dotation, la répartition de celle-ci entre les partis, l'affectation des dépenses et la protection des partis face aux tentatives d'ingérence étrangère.

M. Defossé estime que la démocratie a un coût et que les importantes missions sociétales des partis politiques méritent un financement et des moyens. Cependant, des règles, de la transparence et un rééquilibrage entre partis, parlement et gouvernement sont absolument nécessaires.

L'intervenant regrette l'absence d'accord à propos des investissements spéculatifs ou de la limitation de

— er moet rekening worden gehouden met het feit dat het systeem de grootste partijen bevoordeelt en dat het tegelijkertijd nieuwe formaties nagenoeg verhindert de kiesdrempel te halen;

— men moet voorkomen dat de politieke formaties met hun dotatie doen wat ze willen, want geld oppotten of het in roerend of onroerend goed investeren enzovoort heeft niets uit te staan met politieke activiteiten;

— het is belangrijk dat er een beperking of zelfs een verbod komt op het spenderen van grote bedragen aan socialemediacommunicatie. Op sociale media heersen de slogans, die een voedingsbodem zijn voor zwakke emoties, woede en ongenueanceerdheid en zo het democratische debat verenigen (cf. *Brexit*, Trump enzovoort).

De heer De Smet stelt voor om dat democratisch debat weer zuurstof te geven en het inhoudelijk debat te stimuleren door dotaties op te splitsen in twee delen:

— een partijspecifieke financiering, naargelang van het gewicht dat de partijen tijdens de zittingsperiode vertegenwoordigen;

— een dotatie die voor alle formaties gelijk is en enkel tijdens de verkiezingscampagne mag worden aangesproken.

Volgens de spreker is er nog tijd om daar tegen de verkiezingen werk van te maken. Zijn fractie is bereid haar steun te verlenen ingeval er een meerderheid – ongeacht dewelke – wordt gevonden die een hervorming in de richting van de drie vermelde elementen zou voorstaan.

De heer Guillaume Defossé (*Ecolo-Groen*) betreurt dat er geen ambitieus en voluntaristisch akkoord werd bereikt en dat de voorstellen van verscheidene fracties door sommige formaties maar lauw zijn onthaald. Volgens het lid mag men geen genoegen nemen met minieme doorbraken, maar heeft men integendeel nood aan grote en grondige veranderingen. Het gaat hier immers om iets essentieels, namelijk het dotatiebedrag, de verdeling ervan onder de partijen, de besteding van de uitgaven en de bescherming van de partijen tegen pogingen tot buitenlandse inmenging.

Volgens de heer Defossé heeft democratie een prijs en mogen er financiering en middelen tegenover de belangrijke maatschappelijke opdrachten van de politieke partijen staan. Er is echter absoluut nood aan regels, transparantie en een uitbalanceren tussen partijen, parlement en regering.

De spreker betreurt dat er geen akkoord werd bereikt over speculatieve investeringen of reclamebeperkingen.

la publicité. Le membre dit comprendre la frustration et la colère des citoyens et il prédit que cet échec puisse servir les intérêts de partis populistes, qui leur permet de profiter des déséquilibres actuels et de l'absence de règles concernant les réseaux sociaux ou les dons, tout en bénéficiant de la défiance vis-à-vis du monde politique.

M. Defossé se réjouit du vote prochain d'une loi permettant de créer des commissions mixtes et des panels citoyens à la Chambre mais craint cependant les difficultés rencontrées au niveau du suivi des recommandations.

C. Réponses et répliques

M. Gino De Cock, du panel citoyen *We need to talk*, souligne que les débats au sein du panel et l'élaboration de 34 recommandations ont demandé beaucoup de travail. Il constate à présent que seul un petit nombre d'entre elles a été abordé et que finalement, aucun résultat n'en est ressorti.

M. De Cock indique qu'il n'est pas fier d'être belge aujourd'hui et énumère une série de faits qui alimentent la méfiance des citoyens à l'égard du monde politique.

L'orateur demande aux parlementaires de faire leur travail et de représenter les citoyens et conclut son intervention par des applaudissements cyniques à l'adresse des membres.

Mme Souad Neddad se joint à l'orateur précédent. Elle regrette le manque de considération à l'égard des efforts fournis par les membres du panel citoyen.

M. Darlin Kouokam, citoyen, porte-parole du panel, regrette l'absence d'avancée et de décision en six mois de travail parlementaire, alors que des citoyens, au prix de sacrifices privés, ont pu se mettre d'accord sur 34 recommandations en six jours.

L'orateur fait remarquer l'impact négatif de cet échec, qui renforce l'image défavorable du personnel politique et le manque de confiance de la jeunesse envers les élus. Selon lui, l'absence de changement concret dans les réformes contribue à une sensation d'impuissance. Cela renforce le sentiment que les jeunes ne sont pas entendus par tous les partis confondus, ceux-ci n'apportant pas assez de réponses aux problèmes sociétaux qui persistent.

M. Kouokam constate que chaque formation politique rejette la responsabilité de l'échec, sans en assumer la responsabilité commune. Il ne comprend pas qu'au

Het lid begrijpt de frustratie en de woede van de burgers en voorspelt dat deze mislukking in de kaart kan spelen van populistische partijen, die immers baat hebben bij de huidige onevenwichten en het ontbreken van regels inzake socialemediacommunicatie of giften en die bovendien garen spinnen bij de achterdocht jegens de politiek.

De heer Defossé is er blij mee dat binnenkort een wet zal worden gestemd die de oprichting van gemengde commissies en burgerpanels binnen de Kamer mogelijk zal maken, maar vreest dat er moeilijkheden zullen rijzen bij de opvolging van de aanbevelingen.

C. Antwoorden en replieken

De heer Gino De Cock van het burgerpanel *We need to talk* benadrukt dat er veel werk is gestopt in het bespreken en samenstellen van 34 aanbevelingen. Hij stelt vast dat er slechts over een beperkt aantal ervan is gesproken en dat er uiteindelijk geen resultaat is bereikt.

De heer De Cock geeft aan vandaag niet fier te zijn om Belg te zijn en somt een aantal feiten op die het wantrouwen van de burger in de politiek voeden.

De spreker vraagt dat de parlementsleden hun werk zouden doen en de burgers zouden vertegenwoordigen, en rondt zijn betoog af met een cynisch applaus aan het adres van de leden.

Mevrouw Souad Neddad sluit zich aan bij de vorige spreker. Ze betreurt het gebrek aan appreciatie voor de inspanningen van de leden van het burgerpanel.

De heer Darlin Kouokam, burger en woordvoerder van het panel, betreurt dat er na zes maanden parlementair werk geen vooruitgang werd geboekt en geen beslissing werd genomen, terwijl burgers er in zes dagen tijd, waarin zij hun privéleven hebben teruggedrosht, in geslaagd zijn het over 34 aanbevelingen eens te worden.

De spreker wijst op de negatieve impact van die mislukking, waardoor het ongunstige beeld van het politieke personeel en het gebrek aan vertrouwen van de jeugd in de verkozenen nog wordt versterkt. Volgens hem draagt het feit dat er met de hervormingen niets concreets verandert, bij tot een gevoel van onmacht. Dat versterkt bij de jongeren het gevoel dat ze niet worden gehoord door de partijen – alle partijen –, die er niet in slagen toereikende antwoorden te bieden op de aanhoudende maatschappelijke problemen.

De heer Kouokam stelt vast dat elke politieke formatie de verantwoordelijkheid voor de mislukking weigert in plaats van er gezamenlijk de verantwoordelijkheid

moins une dizaine de recommandations de base n'aient pu être validées par l'ensemble des partis.

L'intervenant considère que la démocratie implique un travail davantage collectif pour permettre des avancées en vue de répondre au mieux aux besoins des citoyens et pas aux intérêts particuliers des formations politiques.

Mme Audrey Broxson, citoyenne, porte-parole du panel, se dit déçue et en colère face à l'absence d'accord concernant les 34 recommandations, appelant à une gestion plus saine et à une dotation raisonnable, pour des dépenses justifiées, permettant aux partis de jouer leur rôle sociétal.

L'intervenante souhaite néanmoins se montrer positive et met en avant qu'il est ici démontré qu'un ensemble de citoyens informés et motivés est capable de rédiger des recommandations solides et intéressantes. Mme Broxson espère dès lors que cette expérience encouragera à organiser d'autres initiatives semblables à l'avenir. L'oratrice termine en lançant un appel aux partis qui ont plaidé pour une réforme ambitieuse du financement des formations politiques et ont signalé leur envie de voir le dossier aboutir.

M. Ben Eersels se rappelle de la première audition en présence des membres du panel citoyen le 24 mai 2023. Les 34 recommandations y avaient été accueillies de manière constructive et les membres de la commission s'étaient clairement engagés à se mettre au travail.

L'orateur revient sur le travail de qualité réalisé par les citoyens et souligne qu'il s'agissait d'une démarche totalement bénévole visant à renforcer la démocratie. Il renvoie à une lettre ouverte publiée récemment et signée par 70 personnes adhérant aux recommandations du panel citoyen.

Il est consternant qu'aucun accord n'ait été trouvé en dépit de cette démarche. Les partis politiques se rémunèrent, décident de l'affectation de leurs dépenses et s'autorégulent.

Dès le début du projet, tous les présidents de parti craignaient une approche populiste. Trente-quatre recommandations de qualité ont malgré tout été formulées. Il ne reste plus qu'à avoir le courage politique de saisir la main tendue par les citoyens.

M. Eersels déplore que les partis politiques n'aient pas non plus honoré la deuxième partie de leur promesse: il y

pour te dragen. Hij begrijpt niet dat alle partijen samen niet ten minste een tiental basisaanbevelingen hebben kunnen valideren.

Volgens de spreker veronderstelt een democratie dat er collectiever wordt gewerkt om zo doorbraken mogelijk te maken waarmee het best tegemoet kan worden gekomen aan de behoeften van de burgers in plaats van aan de specifieke belangen van de politieke formaties.

Mevrouw Audrey Broxson, burger en woordvoester van het panel, is teleurgesteld en boos dat er geen akkoord is gevonden over de 34 aanbevelingen, die pleiten voor een gezonder beheer, een redelijke dotatie en verantwoorde uitgaven, waarmee de partijen hun maatschappelijke rol kunnen spelen.

De spreekster wil echter een positieve houding aannemen door erop te wijzen dat werd aangetoond dat een groep geïnformeerde en gemotiveerde burgers in staat is om robuuste en interessante aanbevelingen op te stellen. Mevrouw Broxson hoopt dan ook dat die ervaring de aanzet mag zijn om in de toekomst andere, gelijkaardige initiatieven te organiseren. De spreekster sluit haar betoog af met een oproep naar de partijen die voor een ambitieuze hervorming van de financiering van de politieke formaties hebben gepleit en die het dossier graag willen zien landen.

De heer Ben Eersels herinnert aan de eerste hoorzitting in aanwezigheid van leden van het burgerpanel op 24 mei 2023. De 34 aanbevelingen werden toen op constructieve wijze ontvangen en onder de leden van de commissie leefde duidelijk het inzicht met deze aanbevelingen aan de slag te gaan.

De spreker komt terug op het kwaliteitsvolle werk dat de burgers hebben geleverd en benadrukt dat dit volledig vrijwillig is gebeurd met als doel de democratie te versterken. Hij verwijst naar een recent gepubliceerde open brief met 70 ondertekenaars die zich aansluiten bij de aanbevelingen van het burgerpanel.

Het is stuitend dat er desondanks geen akkoord is bereikt. De politieke partijen geven zichzelf geld, beslissen zelf waar ze het aan uitgeven en reguleren zichzelf.

Alle partijvoorzitters vreesden bij aanvang van het project voor een populistische aanpak. Desondanks werden 34 kwaliteitsvolle aanbevelingen gedaan. Het enige dat ontbreekt is de politieke moed om de voorzet van de burgers binnen te koppen.

De heer Eersels betreurt dat de politieke partijen ook het tweede deel van hun belofte niet zijn nagekomen:

a un manque criant de transparence sur le positionnement des partis politiques vis-à-vis des recommandations. Un petit travail de recherche nous apprend cependant qu'au moins la moitié des recommandations ont réuni une majorité parlementaire.

Malgré tout le respect que M. Eersels a pour les responsables politiques, il se doit aujourd'hui de leur dire qu'ils sont en échec. Il étaye son propos par quelques chiffres montrant le fossé qui s'est creusé entre les citoyens et le monde politique et appelle les parlementaires à saisir l'occasion de prouver le contraire et de combler ce fossé.

Pour conclure, M. Eersels se réjouit de l'offre, formulée par l'oratrice précédente, de réfléchir et de débattre une nouvelle fois avec les membres de la commission dans un contexte différent et ce, malgré la déception ressentie d'aujourd'hui.

M. Wim Van der Donckt (N-VA) invite les membres à s'emparer cette fois-ci du message du panel citoyen, et demande à la présidente d'établir un calendrier des travaux. Il propose de créer un groupe de travail constitué de représentants de chaque parti qui pourront poursuivre la discussion sur la base des recommandations du consortium *We need to talk* et des conclusions des experts.

L'intervenant renvoie à sa proposition de loi de 2019 à ce sujet, qui a été rejetée mais qui aurait permis de réaliser des économies indolores de 9 millions d'euros.

M. Kristof Calvo (Ecolo-Groen) se dit prêt à répondre aux appels de MM. Briers et Van der Donckt et du panel citoyen exhortant à essayer de poursuivre le travail en vue d'une réforme du financement des partis. Il conviendra toutefois de fixer un calendrier clair et de ne pas jouer la comédie car cela causerait, en fin de compte, une déception encore plus grande. Le groupe Ecolo-Groen est ouvert au compromis, à condition que la réforme soit substantielle.

L'intervenant donnera volontiers suite à la demande du panel citoyen invitant à soumettre rapidement un tableau dans lequel chaque groupe politique annoncerait clairement ses intentions. Les partis devraient avoir le courage de communiquer à la population les opinions qu'ils défendent en petit comité.

M. Jan Briers (CD&V) se joint à la demande des deux intervenants précédents appelant la présidente à convoquer un groupe de travail. Il suggère de fixer la date limite de ses travaux à (la) mi-mars 2024. Il est

er is geen transparantie over hoe de politieke partijen zich positioneren tegenover elk van de aanbevelingen. Enig puzzelwerk leert dat over minstens de helft van alle aanbevelingen een parlementaire meerderheid aanwezig is.

Ondanks het respect dat de heer Eersels voor politici heeft, moet hij hun vandaag toch de boodschap meegeven dat ze gebuisd zijn. Hij staft met enkele cijfers de bestaande kloof tussen de burger en de politiek en roept de parlementsleden op om de kans te grijpen het tegendeel te bewijzen en de kans te grijpen deze kloof te dichten.

De heer Eersels juicht tot slot het aanbod toe van de vorige spreekster om nogmaals en ondanks de teleurstelling van vandaag, in een andere context, mee na te denken en te debatteren met de leden van de commissie.

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) roept de leden op de boodschap van het burgerpanel ditmaal wel ter harte te nemen, en hij vraagt de voorzitter om een regeling der werkzaamheden voor te stellen. Hij stelt voor een werkgroep op te richten met vertegenwoordigers van alle partijen die aan de hand van de aanbevelingen van *We need to talk* en de bevindingen van de experts de discussie verder kunnen voeren.

De spreker verwijst naar zijn eigen wetsvoorstel uit 2019, dat niet werd aanvaard en geleid zou hebben tot een pijnloze besparing van 9 miljoen euro.

De heer Kristof Calvo (Ecolo-Groen) verklaart zich bereid in te gaan op de oproepen van de heren Briers en Van der Donckt en van het burgerpanel om alsnog te proberen verder te werken aan een hervorming van de partijfinanciering. Er is wel nood aan een duidelijke timing en het kan niet de bedoeling zijn een theaterstukje op te voeren, wat uiteindelijk een nog grotere teleurstelling zou opleveren. De fractie Ecolo-Groen is tot compromissen bereid, mits het om een substantiële hervorming gaat.

Hij wil graag ingaan op de vraag van het burgerpanel om op korte termijn een tabel voor te leggen waarin elke fractie duidelijk kleur bekend. Partijen moeten de moed hebben hun standpunten die ze in kleine groep verkondigen ook aan het hele land kenbaar te maken.

De heer Jan Briers (cd&v) sluit zich aan bij de vorige twee sprekers en vraagt de voorzitter een werkgroep bijeen te roepen. Hij stelt voor de deadline van de werkzaamheden van die werkgroep te leggen op midden

également favorable à la publication d'un relevé des positions des partis.

M. Joris De Vriendt (VB) se joint aux intervenants précédents et souligne que ce groupe de travail doit être ouvert à tous et qu'un travail concret est nécessaire.

M. Raoul Hedebouw (PVDA-PTB) rappelle la disponibilité de son groupe à œuvrer à la recherche d'un dénominateur commun et d'une avancée concrète. Il questionne Mme la Présidente quant à la possibilité de la création d'un groupe de travail au sein de la commission, afin de former une majorité alternative permettant d'aboutir, notamment au niveau de la dotation.

Mme Özlem Özen (PS) partage la déception d'un grand nombre de membres et rappelle que la politique consiste en un exercice d'équilibre permanent qui nécessite des compromis. L'oratrice fait remarquer que le travail parlementaire progresse pas à pas, à son rythme, et que les lignes bougent. Elle fait remarquer qu'il convient de faire preuve de patience et de persévérance en politique.

Mme Özen remercie les citoyens et salue le caractère unique de l'exercice démocratique accompli. Elle souhaite que le rôle des citoyens se poursuive de manière constructive malgré l'absence de décisions concrètes à ce jour. L'intervenante salue et encourage les nouvelles formes de participation citoyenne qui voient le jour, comme l'extension du droit de pétition ou le tirage au sort pour la mise en place de commissions mixtes.

Mme la Présidente fait part de sa volonté d'avancer et fait savoir qu'elle va préparer un ordre des travaux et convenir d'un rythme mais aussi d'une méthode de travail permettant d'aboutir à un consensus.

M. Kristof Calvo (Ecolo-Groen) appelle à ne pas reporter indéfiniment la suite des travaux. L'absence d'accord sur le fond lui apparaît extrêmement regrettable. Il convient dès lors, au minimum, d'être clair à propos du calendrier et de la méthode. Il souligne qu'un calendrier des travaux a été demandé par M. Briers, en sa qualité de rapporteur, et par plusieurs membres de la commission.

Il souhaite concrètement que la commission s'accorde sur l'élaboration d'un relevé des positions des partis politiques vis-à-vis des recommandations du panel citoyen, ainsi que sur la création d'un groupe de travail provisoire constitué de membres de la majorité et de l'opposition au sein de la commission.

maart 2024. De heer Briers verklaart zich eveneens ook akkoord met het vrijgeven van een schema over de standpunten van de partijen.

De heer Joris De Vriendt (VB) sluit zich aan bij de vorige sprekers en benadrukt dat de werkgroep voor iedereen moet openstaan en dat er concreet gewerkt wordt.

De heer Raoul Hedebouw (PVDA-PTB) herinnert aan de bereidheid van zijn fractie om naar een gemene deler en een concrete doorbraak te helpen zoeken. Hij vraagt de voorzitter of binnen de commissie een werkgroep kan worden opgericht met het oog op een wisselmeerderheid waarmee met name op het vlak van de dotatie tot een oplossing kan worden gekomen.

Mevrouw Özlem Özen (PS) deelt de ontgoocheling van een groot aantal parlementsleden en herinnert eraan dat de politiek een constante evenwichtsoefening is, die op compromissen berust. De spreker merkt op dat het parlementaire werk steeds in stappen verloopt, volgens een eigen tempo, en dat er toch iets beweegt. In de politiek moet men blijf geven van geduld en volharding.

Mevrouw Özen bedankt de burgers en is in elk geval opgezet met deze onuitgegeven democratische oefening. Ze wenst dat de burgers een constructieve rol zullen kunnen blijven opnemen, ook al blijven concrete beslissingen vandaag uit. De spreker is blij met de nieuwe vormen van burgerparticipatie die het licht zien, zoals de uitbreiding van het petitierecht of de loting voor het instellen van gemengde commissies, en moedigt die ook aan.

De voorzitter is bereid hierop voort te bouwen en zal een regeling van de werkzaamheden voorbereiden, met een tijdpad en een werkwijze, teneinde tot een consensus ter zake te komen.

De heer Kristof Calvo (Ecolo-Groen) pleit ervoor een verdere afhandeling niet op de lange baan te schuiven. Het is zeer pijnlijk dat er geen inhoudelijk akkoord is. Men moet dan tenminste duidelijkheid scheppen over de timing en de methode. Hij benadrukt dat een regeling der werkzaamheden is gevraagd door de heer Briers in zijn hoedanigheid als rapporteur en door verschillende leden van de commissie.

Concreet wil hij afspraken rond het opmaken van een tabel met de positionering van de politieke partijen over de aanbevelingen van het burgerpanel en de oprichting van een kortstondige werkgroep in de schoot van de commissie over de grenzen van meerderheid en oppositie heen.

M. Raoul Hedebouw (PVDA-PTB) se joint à l'appel de M. Calvo exhortant à prendre immédiatement les décisions concernant l'établissement d'un relevé et la création d'un groupe de travail.

M. Wim Van der Donckt (N-VA) se joint à l'appel de M. Calvo et souhaite qu'une date soit fixée dès que possible, idéalement avant les vacances parlementaires, dans le courant de la semaine du 5 février 2024.

M. Jan Briers (cd&v) propose l'organisation d'une réunion de commission afin que tous les partis puissent y assister.

Mme Özlem Özen (PS), présidente, propose l'organisation d'une réunion de commission le 7 février 2024, afin d'adopter un ordre des travaux et une méthode de travail.

Le rapporteur, *La présidente,*
Jan Briers Özlem Özen

De heer Raoul Hedebouw (PVDA-PTB) sluit zich aan bij de opmerkingen van de heer Calvo om de beslissing over de tabel en over de werkgroep meteen te nemen.

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) sluit zich aan bij de oproep van de heer Calvo en verzoekt zo snel mogelijk een datum vast te leggen, idealiter nog voor het reces, in de week van 5 februari 2024.

De heer Jan Briers (cd&v) stelt voor om een commissievergadering te organiseren opdat alle partijen aanwezig zouden kunnen zijn.

Mevrouw Özlem Özen (PS), voorzitter, stelt voor om op 7 februari 2024 een commissievergadering te houden waarop de regeling van de werkzaamheden en een werkwijze kunnen worden aangenomen.

De rapporteur, *De voorzitter,*
Jan Briers Özlem Özen